

Рўйхатга олинди
№ _____
« _____ » _____ 2007 й.

ТАСДИҚЛАЙМАН
Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта
махсус таълим вазирининг биринчи
ўринбосари
_____ А.Парпиев
« _____ » _____ 2007 й.

НАМУНАВИЙ ДАСТУР

«ИҚТИСОДЧИНИНГ АВТОМАТЛАШТИРИЛГАН ИШ ЖОЙИ»

фани бўйича

5521900 – «Информатика ва ахборот технологиялари (Иқтисодиёт)»
бакалавриат йўналиши талабалари учун

Умумий ўқув соати – 110

Умумий аудитория машғулотлари соати – 60

Умумий мустақил таълим соати – 50

Давлат аттестацияси

Тошкент – 2007 й.

Фаннинг намунавий дастури Олий ва ўрта махсус, касб – ҳунар таълими ўқув – методик бирлашмалари фаолиятини мувофиқлаштирувчи кенгашнинг “_____” _____ 2007 й. _ - сон мажлисида муҳокама этилган ва маъқулланган “Информатика ва ахборот технологиялари (Иқтисодиёт)” таълим йўналиши учун ДТС ва ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилди.

Фаннинг намунавий дастури Тошкент давлат иқтисодиёт университетида ишлаб чиқилди.

Тузувчилар: кат.ўқ. Пилипенко Е.Ф. _____
кат.ўқ. Рузметова Х.Н. _____

Фаннинг намунавий дастури “Ижтимоий фанлар, бизнес ва ҳуқуқ” билим соҳаси бўйича ўқув – методик бирлашмасида «_____» _____ 2007 й. кўриб чиқилди ва тавсия қилинди.

Мувофиқлаштирувчи кенгашнинг _____ сон қайдномаси билан тасдиққа тавсия этилди.

КИРИШ

Иқтисодиётнинг ҳозирги замон ривожланиши бошқарув соҳасига ҳисоблаш техникаси воситаларини кенг тадбиқ этиш билан таърифланади. Бу жараён ШКни пайдо бўлиши муносабати билан жиддатли ўтмоқда. Замонавий ШК инсон фаолиятининг турли туман соҳаларидаги касбий билимларни тартибга солиш ва шакллантириш учун борган сари кенг қўлланилмоқда. Техник-фойдаланиш таърифлари, яъни оператив ва ташқи хотиранинг хажми, тез ҳаракатланиши, оператив тизимларнинг имкониятлари бўйича ШКни катта ЭХМ билан таққослаш мумкин, шунинг билан бир вақтда истеъмол қиладиган электр қувватининг қиймати ва ўлчамлари бўйича ШК катта афзалликларга эга.

Ўзининг ўлчамларига кўра ШК бошқарув фаолиятини автоматлаштириш мақсадларида бевосита мутахассисларнинг иш жойларига ўрнатилиши мумкин. Автоматлаштирилган иш жойи (АИЖ) ШКдан фойдаланишнинг энг кенг тарқалган ташкилий шаклидир.

«Иқтисодчининг автоматлаштирилган иш жойи» фанини ўрганишнинг мақсади ва вазифалари талабларга автоматлаштирилган иш жойлари (АИЖ)ни ишлаб чиқиш ва улардан фойдаланиш бўйича нуқта назарий билимларни бериш ва АИЖ дастурий воситаларини меъерий фаолият юритишини таъминлаш учун ШЭХМ операцион муҳити (ОМ) ни тайерлаш бўйича бир неча АИЖлари фаолият юритган ҳолда ОМ даражасида фойдаланувчилар билан интерфейсни ташкил қилиш ва дастурий қўллаб қувватлаш бўйича, АИЖнинг ахборотли ўзаро алоқасини лойиҳалаштриш технологияси бўйича амалий кўникмаларни шакллантиришдан иборат. Яна талабларни фойдаланувчи билан диалогни ташкил қилишнинг дастурий воситаларини лойиҳалаштриш ва ишлаб чиқишни автоматлаштириш воситалари томонидан бериладиган имкониятлар билан таништириш ва фойдаланувчи-нодастурчининг вазифаларини ечишда АИЖнинг аслохавий воситаларидан фойдаланиш технологиясини амалий узлаштиришдир.

Ушбу фанни ўрганиш учун талаба шахсий компьютерларда ишлаш кўникмаларига эга бўлиши, уларнинг «Компьютер тизимлари ва тармоқлари» фанида ўрганиладиган архитектураси ва конфигурациясини билиши, маълумотларни ишлаб чиқишнинг «Иқтисодиётда ахборот тизимлари ва технологиялари» фанида ўрганиладиган технологик жараёнларини ишлаб чиқишни билиш, «Информатика» фанида ўрганиладиган алгоритмлар ва дастурларни тузишни билиши, «Маълумот базалари» фанида ўрганиладиган маълумотлар базалари қуриш ва МББТ воситаларини дастурлашнинг тамойиларини билиши, асосий иқтисодий фанларнинг асосларини билиши керак.

«Иқтисодчининг АИЖ» фанини ўрганишда очик ва муаммоли маълумотларни утказиш, компьютер техникаси, маълумотларни утказишнинг фаол шакллари, вазиятли вазифалар ишга доир ўйинлар, масофадан туриб ўқитиш усулидан кенг фойдаланилади.

АСОСИЙ ҚИСМ

Фанга кириш

Автоматлаштирилган иш жойи – ШКдан фойдаланишнинг энг кенг тарқалган ташкилий шакли сифатида. «Иқтисодчининг автоматлаштирилган иш жойи» фаннинг умумий таърифи. Фаннинг предмети ва мазмуни, бошқа фанлар билан алоқаси. Жамиятнинг компьютерлаштириш. Жамиятни ахборотлаштириш. Жамиятни ахборотлаштиришнинг муаммолари ва ижтимоий-иқтисодий оқибатлари.

Бозор иқтисодиётига ўтиш шароитларида янги ахборот технологиялари

Технология. Ахборот технология. Ахборот технологияларини ривожланишнинг босқичлари. Янги ахборот технологияси. Автоматлаштирилган иш жойини таърифи ва белгиланиши. Автоматлаштирилган иш жойини турлари. Иқтисодчининг автоматлаштирилган иш жойи. Автоматлаштирилган иш жойидан фойдаланувчи гуруҳлари. Автоматлаштирилган иш жойининг таснифи ва ташкилий шакллари. Рахбарнинг автоматлаштирилган иш жойи, мутахассиснинг автоматлаштирилган иш жойи, техник ва ёрдамчи персоналнинг автоматлаштирилган иш жойи. Автоматлаштирилган иш жойининг янги ахборот технологияларидаги ўрни.

Автоматлаштирилган иш жойи – якуний фойдаланувчининг ишини автоматлаштириш воситаси

Автоматлаштирилган иш жойининг тузилиши. Автоматлаштирилган иш жойининг хусусиятлари ва вазифалари. Бошқарув модулининг тузилиши. Автоматлаштирилган иш жойининг иш режимлари. Автоматлаштирилган иш жойида ахборотларни ишлаб чиқиш технологиясининг хусусиятлари. Унификацияланган автоматлаштирилган иш жойилари.

“Шартномалар, буюртмалар, контрактлар тузишда экспресс-тахлил” мажмуаси. “Фойдани шакллантириш, ракамлаш ва фойдаланишнинг тахлили”, “корхона моддий-техник ва молиявий ҳолатининг тахлили”, “меҳнат, ҳақ тулаш ва ижтимоий ривожланишнинг тахлили”, “Давлат буюртмаси ва ҳужалик шартномаларини бажарилишининг тахлили”, мажмуалари. “Ташки савдо фаолиятининг тахлили” мажмуаси. “Динамик каторларнинг тахлили ва башорати”, “Корреляцион-регрессион тахлил”, “танлаб олиш усули” мажмуалари. “Сервисли дастурлар” мажмуаси

Фойдаланувчининг ШК билан мулоқатини ташкил қилиш.

Ахборотларни ишлаб чиқишнинг мулоқат режими, пакетли режим. Мулоқат тизимларнинг эксплуатацион характеристикалари. Мулоқатнинг турлари. Мулоқат режимда ахборотни қайта ишлаш технологияси. Меню, “Ха\йук” жавобини талаб қилувчи саволлар, шаблон, оддий суров, буйруқ, табиий тилдаги узаро ҳамкорлик, мулоқатнинг турини танлаш ва мулоқат режимини ташкил қилиш. Мулоқат тизими. Мулоқат технологияси.

Автоматлаштирилган иш жойининг техник таъминоти

Шахсий компьютер - автоматлаштирилган иш жойини техник таъминланишининг асоси. Ахборотни қайта ишлаш воситалари. Кичик ЭХМ. Мини ЭХМларнинг характеристикалари. Шахсий компьютерлар: стационар, кўчирма (портатив, блокнот, кармон, электрон котиблар, электрон ёзма китобчалар). Шахсий компьютерлар характеристикалари. Замонавий ШК бозори. Супер ЭХМ. Серверлар. Кўчирма компьютерлар. Автоматлаштирилган иш жойи дастурий - техник воситаларини қўл босқичли ташкил қилиш. Марказий ҳисоблаш тизими. Алоҳида ташкилот ва корхоналар ҳисоблаш тизимлари.

Автоматлаштирилган иш жойининг технологик таъминоти

Технологик таъминоти тушунчаси. Автоматлаштирилган иш жойини ахборот таъминоти. Ахборот таъминотининг таснифи. Автоматлаштирилган иш жойини ахборот базасини ташкил қилиш жараёнига қўйиладиган талаблар. Автоматлаштирилган иш жойини математик, дастурий, лингвистик таъминоти. Дастурий таъминотнинг таснифи. Автоматлаштирилган иш жойини ташкилий, услубий, ҳуқуқий ва эргономик таъминланиши. Автоматлаштирилган иш жойида мутахассис томонидан бажариладиган оперциялари.

Автоматлаштирилган иш жойини лойиҳалаштириш ва тадбиқ этиш

Автоматлаштирилган иш жойини лойиҳалаштиришнинг мақсадлари ва вазифалари. Иқтисодиётда автоматлаштирилган иш жойини ишлаб чиқиш вариантлари. Автоматлаштирилган иш жойиларини ишлаб чиқиш муаммолари. автоматлаштирилган иш жойининг лойиҳалаштиришнинг паллалари ва босқичлари: 1-палла - лойиҳадан олдинги тадқиқот, 2-палла – лойиҳалаштириш, 3- палла - тизимни ишга тушириш, 4-палла - саноат фойдаланиши. Автоматлаштирилган иш жойини лойиҳалаштириш жараёнига қўйиладиган талаблар. Автоматлаштирилган иш жойини яратиш бўйича лойиҳа ишларини бажаришнинг услубиёти. Автоматлаштирилган иш жойига қўйиладиган талаблар. Дастлабки ташқи лойиҳалаштириш. Батафсил ташқи лойиҳалаштириш. Автоматлаштирилган иш жойи базасида янги ахборот технологияларини тадбиқ этишнинг вариантлари.

Автоматлаштирилган иш жойи дастури воситаларини лойиҳалаштириш

Автоматлаштирилган иш жойининг аслохавий воситалари: дастурлаш тиллари, матн муҳаррирлари, жадвал процессорлар, интеграциялашган ва функционал пакетлар, тасвирий процессор, маълумотлар базасини бошқариш тизимлари. Автоматлаштирилган иш жойи дастурий воситаларнинг тузилиши. Автоматлаштирилган иш жойининг вазифавий дастурлари, АИЖ дастурий воситалари мажмуасини ташкил қилиш, «меню» дастурига, маълумотларни кириштиш, маълумотларга тузатишлар киритиш ва чиқариб ташлаш дастурларига, чиқувчи ҳужжатларни шакллантириш дастурларига талаблар.

Автоматлаштирилган иш жойини татбиқ этишнинг иқтисодий самарадорлиги

Иқтисодий самарадорлик тушунчаси. Тўғри ва эгри самарадорлик. Мехнат ва қиймат харажатларини мутлоқ пасайиш кўрсаткичлари. Мехнат ва қиймат харажатларини нисбий пасайиш коэффициентлари. Мехнат ва қиймат харажатларини индекслари. Иш хақи жамғармаси самараси. Кўшимча капитал қуийлмаларининг ўз-ўзини қоплаш муддати. Иқтисодий самарадорлиги норматив ва ҳисоблаш коэффициентлари. Йиллик иқтисодий самара. Йиллик фойда ўсиши.

Автоматлаштирилган иш жойи тармоғини лойиҳалаштириш

Ҳисоблаш тармоқлари тушунчаси, тармоқларнинг асосий таърифлари. Ҳисоблаш тармоқларининг таснифи. Таснифлаш аломатлари: ихтисослашиш, ташкил қилиш усули, алоқа усули, ишнинг таркиби, камраб олиш ҳудуди. Маҳаллий ҳисоблаш тармоқлари. Глобал ҳисоблаш ва ахборот тармоқлар. Тармоқларнинг топологияси ва конфигурацияси. Юлдуз шаклидаги топология. Доиравий топология. Шинали топология. Автоматлаштирилган иш жойи тармоқларини лойиҳалаштириш, Автоматлаштирилган иш жойи тармоғига қўйиладиган талаблар. Автоматлаштирилган иш жойи тармоғини лойиҳалаштириш тамойиллари.

Янги ахборот технологияларини ривожлантиришнинг истиқболлари

Янги ахборот технологияларини ривожлантиришнинг йўналишлари. Автоматлаштирилган ахборот технологияларнинг таснифлаш аломатлари: бошқарув вазифаларини автоматлаштирилган ахборот технологиялар томонидан қамраш даражаси, технологик операцияларини амалга ошириш синфлари, фойдаланувчи интерфейсини тури, ЭҲМ тармоғидан фойдаланиш варианты, хизмат кўрсатувчи предмет соҳа. Электрон офис. Экспертли куллаб қувватлашнинг автоматлаштирилган ахборот технологиялари. Маълумотларни қайта ишлаш компьютер тизимлари. Интеграцияланган технологиялар: «мижоз-сервер», глобал тармоқлар ва электрон почта технологияси.

АМАЛИЙ, СЕМИНАР, ТАЖРИБА МАШҒУЛОТЛАРИ УЧУН КЎРСАТМА ВА ТАВСИЯЛАР

Амалий ва тажриба машғулотлари янги педогогик технологияларнинг “Ақлий хужум” усули, “Пингбод”, “Инсерт”, “Кластер”, “Балиқ скелети” каби техникаси ва ҳолатли масалалар ёрдамида ёритилади. Бу усуллар талабаларга мавзуларни ўзлаштиришга, гуруҳларда фаол иштирок этишга ва мустақил фикрлаш қobiliятини такомиллаштиришга ёрдам беради. Гуруҳларга бўлиб, бериладиган савол ва слайдлар Excel, Power Point компьютер дастурида тайёрланади. Билимларни эгаллаш ва олинган кўникмалар даражаси жорий, оралиқ ва якуний назоратлар бўйича олинган баллар асосида аниқланади.

ЧИЗМА-ҲИСОБ, КУРС ИШИ ВА ЛОЙИҲАЛАРИ БЎЙИЧА КЎРСАТМАЛАР

Ўқув режасида чизма-ҳисоб ва курс ишлари кўзда тутилмаган.

АСОСИЙ ДАРСЛИК ВА ЎҚУВ ҚЎЛЛАНМАЛАР РЎЙХАТИ

1. Автоматизированные информационные технологии в экономике: Учебник/ Под ред. проф. Г.А.Титоренко.- М.: Юнити, 2006г. - 399 с.
2. Балдин К.В., Уткин В.Б. Информационные системы в экономике. Учебник. – М.: Издательство-торговая корпорация «Дашков и К^о», 2006. – 395 с.
3. Козырев А.А. Информационные технологии в экономике и управлении: Учебник. Второе издание. – СПб.: ИД-во Михайлова В.А., 2001.-360с.
4. Информационные системы и технологии в экономике и управлении. Под ред. проф. В.В. Трофимова. Учебное пособие. М. Высшее образование, 2006 г., 480с.
5. Исаев Г.Н. Информационные системы в экономике. Учебное пособие. М: Омега – Л, 2006г. – 462 с.